جەر جۇزىنىڭ ەڭبەكشىلەرى بىرىگىڭدەر!

جەتىندە ۇش رەت شىعاتىن

قازاقستان ورتالىق كەڭەس كامىيتەتى مەن ايماقتىق ر. ك. ب. كامىيتەتىنىڭ گازەتى.

ەڭبەكشى قازاق

ادرەسى: Кзыл-Орда. Ред. газета „ЭНБЕКШИ КАЗАК“

باسقارما: قىزىل-وردا

Энбекши Казак
ОРГАН ЦИК И КРАЙКОМА Р. К. П. (б) КАЗРЕСПУБЛИКИ

1921 جىل 7 نويابردە شىعا باستادى

جەكە سانى 5 تيىن.

گازەت باعاسى
ۇش ايعا 1 سوم 45 تيىن.
التى ايعا 2 » 80 »
بىر جىلعا 5 » 50 »

كەمى 10 دانادان بىرگە الۋشى جۇمىسكەر، كەدەي ۋيمدارىنىڭ مۇشەلەرىنە 20% كەمىتىلەدى.

№ 341 — 1925 جىل ۋيەل 20-ى، دۇيسەمبى — № 341

بۇگۇنگى ساندا:

- انگلىيە كەسىپشىلەرى بولدۋىندى ساقتاندىرادى.
- گەرمانىيە ەبىتىلىك قىلماق.
- ماروككو سوعىسى.
- سىرەڭ سىرى.

استانا-رەسپۋبلىكەنىڭ جۇرەگى.

جاز باسىنان قىزىل وردادا ۇكىمەتتىڭ كەمەسەرىيەتتەرى بىرتە-بىرتە كوشە كەلە 15-ىنشى ۇيەلدە ورىنبوردان ايماقتىق پارتىيا كامىيتەتى، كەمەسەرلەر كەڭەسى، مەملەكەتتىك ساياسى باسقارما، ورتالىق اتقارۋ كامىيتەتى اتتاندى. ورىنبوردا جاس پيانەرلەر تۇۋ كوتەرىپ، باعزالعا كەلىپ قازاقستان ۇكىمەتىن قولىنان اتتاندىرىپ قوش ايتىستى.

ۇكىمەتتى جولشىباي ستانسا سايىن قالانىڭ جۇمىسشىلارى، دالانىڭ شارۋالارى قارسىلاپ، جاڭا قونىسىن قۇتتىقتاپ قۇرمەت كورسەتتى.

17-ىنشى ۇيەلدەگى ەرتەڭ ۇكىمەت قىزىل ورداعا كەلدى. جاڭا استانانىڭ ادامدارى قالاستان جىعىلىپ، باعزال بارىپ ۇكىمەتتى قارسى الدى.

كۇن-شىعىس ەلىنىڭ سالام-ادىن باسىپ، قىبۋا، بۇقار، قورەزىمدەر مەن نەشە تۇرلى قۇۋ مولدا، بيشادار شىعىپ بۇقارا ەلدىڭ مالى-جانى، ماڭدايى تەرى، تابان اقى الداۋشىنىڭ الدىندا، ارباۋشىنىڭ اۋىزىندا بولىپ تۇرعان قاراڭعى شاقتا قىزىل وردانىڭ اتى داق-مەشىت بولعان.

باۋرۋپانىڭ كاپىتالى ورلەپ، كۇن-شىعىسقا جايىلىپ، وتار بىزدەگەن ۋاقىتتا باسىن الىپ قاشقان كۇن-شىعىس ەلدەرىنە قارۋ جۇمسالعان. ول شاقتا ورىس جاندارالدارى اكەر باستاپ تۇركىستاندى جاۋلاعان. شەن قۇمار، شەكپەنشىل قازاق جۇزباسىلارى جول باسشى، كەرنەۋ باسشى بولىپ تۇركىستاندى بىرگە جاۋلاسىپ داڭقتاندىرعان جەتكەن. تۇركىستاندى جەڭگەن جاندارال-پەروۆسكيدىڭ قۇرمەتىنە قىزىل وردا «اق مەشىت» اتىنان قالدىرىپ «پەروۆسكي» اتانعان.

ونكەن داۋىردە قىزىل وردانىڭ كوزى اشىلعان جەرى جوق: مادەنيەت ورنانۋ، ونەر-بىلىم تاراتىلۋ كەسىپ ارەكەتتى ىلگەرىلەتۋدى-مەشىت سالعان مولدا، وتار جاۋلاعان باتسا جانارالى نە قىلسىن؟ قىزىل وردا ەلىنىڭ ەڭبەكى مەن، توزى سور بولىپ باسىپ كەلىپ وتىرعان.

ۇلى وكتيابر وزگەرىسىنەن كەيىن قىزىل وردادا، كەڭەس ۇكىمەتى ورناۋلى. بىراق اشارشىلىق، اپات، ازامات سوعىستارى بىرىنەن سوڭ بىرى كەلىپ كەشكەنتاي ۇيەزدىك قالا-قىزىل وردا الشاق اتتاپ ىلگەرىلەپ كەتە الماۋلى. باياعى كەدەيلىك، باياعى نادانىق، باياعى اۋرۋ-ناۋقاس، باياعى سەكسەۋىل ارتقان ەسەك، بەتىن بۇركەگەن قاتىن، سالدەلى سارت بولجاماسان بىزدىڭ كۇنىمىزگە دەيىن كەلگەن.

شارۋاشىلىق، ساياسات زاڭدارى قازاقستاندا جاڭا استانا بەرەتىنى، ەكشەپ كەلگەندە استانالىققا لايىق ورىن اق-مەشىت بولدى. قازاقستان 5 ىنشى كەڭەستەر تويىن اق-مەشىتتە اشىپ، اق-مەشىتكە «قىزىل وردا» دەپ ات قويىپ، باستاپ مادەنيەت گۇلىن تىكتى.

جۇز جىلداپ جىن جايلاعان اق-مەشىت ەندى بۇكىل رەسپۋبلىكەنىڭ بويىنا مادەنيەت، ونەر-بىلىم، شارۋاشىلىق قان تاراتاتىن جۇرەگى بولۋى كەرەك. سوندىقتان قازاقستان ۇكىمەتىنىڭ، قازاق وقىعاندارىنىڭ، قازاقستان جۇمىسشى-بەينەتقورلارىنىڭ الدىندا تاۋداي-تاۋداي جۇمىستار تۇر.

جۇرتشىلىعى شالا جانسار، بۇرىنعى ۇكىمەتتىن، استاناسىن دۇرىستاپ كورىپ تەزەلەپ كۇش قوسىپ، جۇمىس جاساي الماعان قازاق ەلىنىڭ جۇرتشىلىعىن، الەۋمەتشىل جۇرتشىلىعىن تىرىلتۋ كەرەك.

جۇرتشىلىقتىڭ ەڭ ماڭىزدى نەرەگى ەلدىڭ ساۋاتسىزدىعىن جويۋ. ساۋاتسىزدىق قازاقستاننىڭ باسقا جەرىندە 95 پراسەنت بولسا، جاڭا استانا اق-مەشىت ايالاسىندا 99 پراسەنت.

جاڭا استانادا وقۋ جۇمىسىنىڭ شەتى جيىرىلماعان. ۇي كەمىس بولعاندىقتان مەكتەپتەردىڭ سانى بۇرىنعىدان ازايىپ وتىر. كىتاپ قانا، تەاتىر، كلۋب جوق.

ساۋدا بۇل كۇنگە دەيىن جاپايى ساۋدەگەردىڭ قولىندا بولىپ كەلگەن، اۋىل شارۋاشىلىق بۇيىمدار مەن قالادا جاسالاتىن زاتتاردىڭ قىرنى سالماقتالماعان. ۇكىمەتتىڭ شارۋاشىلىق كەمەسەرىيەتتەرىنە شارۋاشىلىق جۇمىسىن تەزىنەن رەتتەپ تارتىپكە سالۋ كەرەك.

قالانىڭ ۇستى قىپ-قىزىل شاڭداق، ۇيلەرى تارتىپسىز، تاسىر. سونىڭ بارى جوندەلىپ جاتىر. جاڭا جۇمىستارعا كوپ ماماندار كەرەك. ولارعا جۇمىس جاساتۋعا جاعداي شارتتار كەرەك. قىزىل وردانىڭ ۇي سالۋ جۇمىسىن تارتىپتەۋ قالانى وكداپ مادەنيەت ۇياسى جاساۋ-كەشىكتىرۋ سۇيەمەيتىن جۇمىس.

قالانىڭ ىشى، قالانىڭ اينالاسى قابىناعان اۋرۋ. نادان ەل ەلى كۇنگە باقسىعا، بالگەرگە ەمدەلىپ، ۇشكىرتىپ وتىر.

دەن-ساۋلىق جۇمىسىن تەزىنەن اياققا باستىرىپ ەلدىڭ بەتىن دارىگەرلەرگە قاراي بۇرۋ دەن ساۋلىق كەمەسەرىيەتىنىڭ تەز جاساتىن جۇمىسى.

اينا بىرسەڭ، ساناي بىرسەڭ جاڭا استانادا جاڭا جۇمىستار تاۋسىلار ەمەس. بىزدىڭ قاسيەتتى-ىز-قاي جۇمىستى بولسادا ۇكىمەت بەن ەل كۇش قوسىپ جاسايمىز، ۇكىمەت بەن ەل تەز قوسىپ قىزىل وردانى تەزىنەن گۇلدەندىرۋگە كىرىسۋى كەرەك.

قازاق جاستارى، كامسامولدار، پيانەرلەر بۇل اۋىر جۇمىستى تەز ورىنداۋعا قالاستان اتتانۋى كەرەك.

رەسپۋبلىكەنىڭ جۇرەگى قىزىل وردانى دۇرىستاپ الماي تۇرعاندا، باسقا جۇمىسىمىز ىلگەرىلەمەيدى.

٧

سىرتقى ەلدەردە

انگلىيە كەسىپشىلەرى بولدۋىندى ساقتاندىرادى.

سوۋسلس، تسترين دەگەن انگلىيە كەسىپشىلەرىنىڭ باسشىلارى باس ەمەس-تىر بولعىنىنا جازعان قاتتارىندا بىلاي دەيدى: «كەسىپشىلەر وداعىنىڭ جوعارعى كەڭەسى 23 ىنشى ۇيەلدە كەڭەس ۇكىمەتى مەن سويلەسىپ، ۇكىمەت دەپ تانىپ، ساۋدا ستاۋ كەرەك دەگەن ىلەك جازىلعان قارار جىبەرگەنى ۇزىڭىزگە مالىم. ۇنىڭ انگلىيە جۇمىسشىلارىنا قانداي پايداسى بار ەكەنى اينالعان. سۇزىنىڭ جۇمىس تابالماي جۇرگەن انگلىيە كەدەيلەرىنە كەرەك جەرى كورسەتىلگەن ەدى. سوندا بىرلىگەن جاۋابىندا سىزدەر رەسەي قالقىنىڭ اۋرۇپا مەن ارالاس قىلىۋىنا نەلاستى ەكەنىنەكتەرىڭىزدى كورسەتىپ ەدىڭىزدەر. ساۋدانىڭدا توقتاتىلىپ نىن سويلەسىپ ەدىڭىزدەر. بايلاردىڭ انگلىيە ۇكىمەتىن ازعىرىپ، كەڭەس بەن ەكى اراسىن سۇۋىتۋعا جول دەگەنىمىزدى بەكەرگەدە شەعاردىڭىزدار. بىراق جاۋاپكەر مينيسترلەردىڭ گازەت جۇزىندە الدە نەشە سوزى كورىلدى. كەسىپشىلەر وداعىنىڭ جوعارعى كەڭەسىنىڭ ويىنشا ەكى مەملەكەتتىڭ اراسىن الشاقتاتۋعا سوزدەر سىقىلدى. جاڭادا شەشىرىننىڭ ۇعىنسىباي جۇرگەن سوزدەردى ەكى مەملەكەت بولىپ باس قوسىپ ونىرىپ سويلەسەيىك دەگەنىنە انگلىيە سىرتقى ىس مينيسترىنىڭ قول سىلتەۋى كەسىپشىلەردىڭ جوعارى كەڭەسىن كوپ تولقىتا سالدى.

كاربىرگى ۋاقىتتا ەكى مەملەكەتتىڭ اراسىن جاۋىقتىراتىن جۇمىستان ساقتانۋ كەرەك ەكەندىگى مەن سىزدى تاندىرۋ بىزگە تاپسىرىلىپ وتىر. ەكى جاقتان ەلشى قاتىناسىن ۇزىۋ دەگەن سوز مۇمكىن ەمەس ەكەنىن دە ايتۋ بىزگە تاپسىرىلىپ وتىر. 10 ىنشى ۇيەلدە جيلسىمىزعا قارسى بىر جاۋاپ بەرىڭىز.

انگلىيە جيەنگەرلەرىنىڭ جوباسى.

نەمىس گازەتتەرى بىلاي دەپ جازادى: انگلىيە بالتىق دەڭىزىنەن قارا تەڭىز بەن ەكى ارالىعى ەلدى بىرىكتىرىپ كەڭەس ۇكىمەتىن قامايتۋعا جاساعان ساياساتىن ەندى ىس جۇزىندە اشىق كورسەتۋگە كىرىسىپ وتىر. رەسەي-مەن شەكتەس ۇساق مەملەكەتتەردەن انگلىيە، كامەنەرىنگە قارسى وداق جاساۋعا كىرىسەكتەرمە دەپ سۇراعان. انگلىيەنىڭ بۇل ساياساتىنا ۋاقىت جاعدايى كەلمەيدى. قايتا، ۇزدان $1\frac{1}{2}$ جىل بۇنداي ساياساتتى جۇرگىزۋگە جارايتىن ەدى. كازىردە ۇساق مەملەكەتتەردىڭ بارىدە الدىپ، ۇزىنىڭ قامىن جەۋگە جاراپ قالدى. كەي بىرەۋلەرى كەڭەس ۇكىمەتى مەن ارازدىعىن جويۋعا كىرىسكەندەي تۇرى بار.

جاڭادا انگلىيە ۇكىمەتى پرانسيانىڭ قارىزى تۇۋرالى ايتقانىن ستەپ وتىر. وندايعىسى ۋزىنە سەرىك قىلىپ الماق.

بالتىق دەڭىزىنىڭ ماڭىنداعى ۇساق ۇلتتاردىڭ اكۋس اينىدا بولاتىن باس مينيسترلەر جيىلىسىنىڭ ماڭىزى زور ردەسەدى. ۇيتكەنى بۇل ۇساق ۇلتتار (پينلانديا، لاتبيا، ەستونيە) كۇش قوسىپ الماق.

گەرمانىيە ەبىتىلىك قىلماق.

بىرى كەسىپ بيلەرىنىڭ سوزىن سويلەيتىن گەرمانىيە گازەتتەرى: انتانتانىڭ گەرمانىيەنىدە كەڭەس ۇكىمەتىنە قارسى وداققا قوسىپ الام دەپ ىرىتانۋىنا ساق، بىرلىك بولىنۋىمىز كەرەك، دەيدى.

كەڭەس ۇكىمەتىندەگى گەرمانىيە ەلشىسى، بىروكدورىپ-رانتساۋدى قايتا شاقىرىلادى دەپ جازعان. پارىج گازەتىنىڭ سوزىنە قاراعاندا، پرانسيانىڭ انگلىيەگە قاراي تارتقانىن كورسەتەدى-دەيدى.

گەرمانىيەنىڭ جاڭا بىر گازەتىندە كەڭەس ۇكىمەتى مەن جاقىنداسۋ كۇللى گەرمانىيەگە ولىم، ەندى رەسەي مەن وداق بولۋدىڭ پايداسى جوق، دەپ جازادى.

بىراق كۇن باتىس مەملەكەتتەرى-مەن دوستاسىپ رەسەي مەن قاستاساتىن بولساق، اۋەلى كۇن باتىس مەملەكەتتەرىنەن بىزگە بەرەتۇننىڭ قايسى دەپ بىلىپ الۋىمىز كەرەك.

ماروككو سوعىسى.

پرانسيا استاناسى پارىج قابارلارىنا قاراعاندا، پرانسۇز اسكەرى بىر نەشە رىپتەردىڭ بەتىن قايتارعان. ۇرگە اۋدا-نىنىڭ سول تۇسىنداعى كىرگەن رىپ اسكەرلەرىن قۇۋىپ شىعارعان، رىپتەر-دىڭ كەيىنگى شابۋىلدارى توقتاتىلىپ جاتىر.

ابدۇلكارىم ابىرۇيلان اسكەرىن ۇيمداستىرىپ جاتىر دەگەن قابارلار.

مەن بارىپ ماروككو سوعىسىنداعى پرانسوزدار باستىعى تولله دەگەن گەنەرال گازەت تىلشىلەرىنە دۇسپان وسال، تيىپ جاتقان جوق. تيىپ-قاشپا سوعىستان ەش نارسە ونەتۇن ەمەس.

ەندى بىر جولاتا قيراتىپ سالاتۇن جولدى تۇتىناقپىز. بۇعان ۇكىمەت جار-دەمىن اياماي بەرمەك بولدى دەگەن.

سىردىڭ سىرى.

ازىيانىڭ ورتاسىن قاق جارعان جال زىڭگىر تاۋ، سونىڭ ورتاشىعىندا تيانشان، تارباعاتاي، الاتاۋ، قاراتاۋ، وسى تاۋلاردان شىعىپ سول تۇستىكتى بەت الىپ، الدە نەشە ءبىر-ءبىر وزەندەر كەتەدى. اۋىر، لەنا وب ەنيسەي، ەرتىس. بۇل وزەندەر تاۋ باۋرى مەن ءانىمراق ەسە قىلماستان، سول تۇستىڭ مۇز دەڭىزىنە قۇيادى. مۇنىڭ سىرى ءازىر مالىم ەمەس. 7 سۋ وزەنىڭ 7 وزەنى بالقاش كولىنە، سىرداريا مەن امۋداريا ارال كولىنە قۇيىپ تۇرادى. قازاق ساحاراسىن سۋارىپ، قۇم دالاسىن كولدەنەڭدەپ جاتقان وزەندەر وسىلار. اتام زاماننان بەرى ازيادان شىققان ادام تۇقىمى وسى وزەندەردىڭ جاعاسىنا ۇيالاعان. بۇل وزەندەردىڭ اتاسى تاۋدى كەلىپ شالعان دۇنيە ايلانعان تەڭىزدەردەن كوتەرىلگەن بۇلار. سودىقتان بۇلاردىڭ سۋى جەر ۇلىنە وزگەرىس بولماسا، سۋ ازايدى، ماڭگىگە سارقىراپ اعادىدا تۇرادى. نەۋۋلى ەمەر، شۋسى 7 سۋدىڭ 7 ۇرەنى تيانشان، تارباعاتاي، قاراتاۋ، الاتاۋدىڭ ساعاسى، قازاق ەلىنىڭ ماڭگىلىك قورىنى، ماعىنانىڭ قويماسى.

قازاق ورداسىن سىرعانالارىنان تابىعاتتىڭ ولشەۋسىز زاكى ۋ ى.

تاۋدى ۇزىپ جارىپ، جايدىڭ وسىنداي بۇرالقىتاپ بۇرىلىپ اعان ەمەر ارالعا قۇيعانشا، تالاي الاپس توپىراقتى قىزىل شابات قۇيعان توبە-تونىن ورنەدى. ءبىرەۋدىڭ جارعا تۇسىپ جەرگە كىرىپ كەتىپەدى. جارقىراپ قارا جەر مەن قالقىپ اعادى. اعىنىڭ ناتىلعىنان، جەرىنىڭ توپىراعىنىڭ جۇماسالعىنان سۋى تۇنادى. سونىڭ سىرلى الادى دەپ ەل ايتادى. سىردىڭ الى، ئولىك توبە تاۋ، باعان باتشا، — سىردىڭ سىرى وسىندا. سىردىڭ باسىن ايامىنا دەيىن قازىعان ارىق، قى جەرىنەن بولسادا، كىشى كىرىم وزەن شەعىرىپ، ات توپىراعى تەگىس دالاعا قۇلاتىپ اكەتۋگە بولادى، وعان سىر ارىپ تاۋسىلىپ ەمەر بەرمەيدى. ارال ودكەن سولك تەمىر جول الدە نەشە ارىقتى اتتاپ وتەدى. بۇل ارىقتىڭ ءبارى دە قىرعا شىعىپ، تىرشىلىككە كوز بولىپ جاتىر.

ەمەر بويىنداعى قىلىڭ باۋ اتام زامانىندا ەگىنشىلەردىڭ وتىرعان باۋى، ول باۋ ماڭگىگە ءۇر تم بۋتاقتا تەمىپ بولىپ قالعان ەدىر. ەمەردىڭ بويىندا ەگىنگە قولا باسىلىڭ، ول ەگىنشىلىك بوس كەتپەۋىنە ەمەر كەپىل. ەمەر ورنىقتان ەگىنشى ەلدىڭ جەرى. ەمەردىڭ باعى سەمىز، جەرى باي: ورىك الما، ەمىزەك، كورىش ەك، قاۋىن-قاربىز الما، ەگىن مال، كوكتەن جاپىر تىلەمە-ەمەر سۋىنا-ارىپ بەرەدى. كون دىستىڭ بولسا ەمەردىڭ، ەنى سۋى تاسىمايدى. ەگىنشىلىك باسا قىلسا، كەدەيلىكتەن، ەگىنشىلىك جانادى ەمەر ماسىنىڭ، موسىلماندار الام تالانتىڭ جەرى ەمەس، ەگىنشى مردىڭ جەرى. كەتپەندى كەدەي-لەردىڭ ورنىقان باۋى مەن باتشاسىنان ءومىر بويىنا جىلعان ەگىنشىلەر كەلىسەكتە ەگىندىك ەرلەرى مەن جايلاۋىن قىزىل ورداسىنا ىش كم تالادى.

ساپىلاس اقىنى ۇلى.

ۇكىمەتتىڭ قارسى الدى.

(تەلەگرام مەن الىندى.)

16-كۇنى شالقاردان بارلىق ۇكىمەت ورىندارى، جاباي قالىقتار قىزىل ورداعا كوشىپ بارا جاتقان قازاقستان ۇكىمەتىن قارسى الىپ، قۇرمەت كورسەتتى.

ماماش ۇلى

جالقاۋلىق.

قازاقستان شارۋاشىلىعى

(قوستاناي گۋبەرنەسى)

قوستاناي گۋبەرنەسىنىڭ دەنەس، جار كول ۇيەزدەرىندە بىيىل جاقبىر ەمىرەك جاۋدى. ايكەن مەن تام-تەمىر اپ ورتەنىش ەگىپىرلەر بولعان جەرلەر بار. ەگىن الا بولاتىن تۇرى بار. ءشوپ شىعىسى جاقسى-قول ورالقا شابىلىپ كەم. قىر ءشوبى، (تاۋ) باشىندا مول. كىرەمەشياندار شوپكە شىقىلى ءبىر از كۇن بولدى. قازاق شارۋالارى ءالى ءشوپ شابقان جوق. كەي جەرلەردە شابىلىپ بولىنباي جاتىر. تورۋىمسكى توگىرەگىندەگى كەي ءبىر قازاق قارا ارىلاپ ءشوپ ماتەپ، كوزدىڭ قاشاق اسىرالىن كورىنەدى. سول كەمەپ بەن جۇرگەندە جالعىز اتى كالىر كەمەپكە جارا-ماي قالاتىن. وسىنداي ۇراق-ورەمسىز واپەعا قىزىقتاندار وزىنە كەرەكتى كەمەر. بەن قۇر قالۋى مۇمكىن.

قىس شاناسىن مانىپ، ورىستاردان ءشوپ ساتىپ الۋدان قازاق ءالى توبەدەن كورىنەدى. ايتپەسە كەزىندە ءشوبىن شاۋىپ، قىستا مرتە قالدانىۋ كەرەك ەمەس پە؟

كەزبە.

تارى جوق.

ەل ول ورداعى ابدا كول، قارا وزەك بولىستارىنداعى تەرەڭ وزەك بولىسىنىڭ ءبىر ەكى اۋىلىمان باسقاسىندا تارى ەگىن بولدە جوق. ۋاقتىندا سۋ بولماي سالماستان توبەلى ەندى مۇۋ كولىندە سالىپدى، ەەبى تارى ءپىسىپ ۇلگىرمەيدى، كەشتىك قىلادى. سونى مەن بۇل بولىستاردا تارى جوق بولادى.

بۇل ەلدەردىڭ بارلىق ەگىنى، جالدا-عىشا ەمەبەگەندە، تارى 65 پروسەنت كەلەدى. 65 پروسەنت ەگىن شىعىپ الاتىن، قالعان 35 پروسەنت ەگىن شىعۋ ندە جەبەيدى. شاما مەن ايقاندا بىيىل وسى ەلدەر ازىقتى ماتىپ ەشەدى.

ع. ق.

بۇرشاق زىياندانتتى.

(قىزىل وردا ۇيەزى)

ۇيەزىنىڭ باس كەزىندە قاتتى داۋىل بۇرشاق بولىپ، جولەك بولىسىنىڭ 8،3 اۋىلدارىنداعى كەدەي دىيقانداردىڭ ەگىپ ورعان ەگىندەرىنىڭ توپىراعىن قوتارىپ جۇلىپ كەتتى. كوبىنىڭ باس پانالاسىنا-تارىن قيراتتى. ەگىنسىز قالعان كەدەيلەر سالىقتان جەڭىلدىك كورۋ ۇزۋرالى ءتىپىستى ورىنعا مالىمدەمەلەرىن بەرىستى.

ا. پ.

بىزگە زىيانى تيىراق.

قىزىل وردا ۇيەزى، شيەلى اۋدانىندا شەگىرتكە شاماسىز كوبەيىپ كەتتى. بۇلت سەكىلدى بولىپ ۇشىپ جۇر. شەگىرتكە مەن كۇرەسۋىن كەمەسيەنىڭ كۇشى شامالى. بۇل كۇيى مەن بارا بەرسە، ءبيدايى مەن ارپا بىلاي تۇرسىن. تارى مەن كۇرىشتەن دە قالۋى شامالى بولار.

ۇيەزدىڭ اتكوم تەزدىڭ بەن شاراسىنا كىرىسىپ، كەمەسيەگە كومەك كۇش جىبەرسە ەكەن.

ا.

قىتاي قالاي تالاندى.

سوڭعى 19 نشى عاسىردا ەۋروپا كاپيتالى ورمەلەپ، جەر جۇزىنە تولدى. ءۇستى-ۇستىنە جابىلدى، امريكا، انگليا ءبىرىنىڭ ارتىنان ءبىرىن قاراتىپ، كۇن شىعىس ەلىن ۇزىنشا جارەگەكە بازار ىستەپ ورتىردى.

انگليامەن قىتايدىڭ الاشقى جانجالداسقانى 1840 جىل. انگليا ماۋدەگىرلەرى اپيىن ساتىپ، قىتاي ونى تىيىپ بولىپ، ءبىر اعاشتاعىنىڭ اپيىنىن ورتەپ جىبەرەدى. انگليا سوعىس اشادى. قىتاي ەلىن جەڭىپ، اينالىس ساتقىپ توقتايدى.

بۇل ءبىتىم تاڭكى ءبىتىمى دەپ اتالادى. (1842 جىل) اعىلشىندار نانكين، شانحاي، پورت-ارتىندا ماۋدا ستانزگە ەرىك الادى، سوعىس شىعىنىن تولەيدى. سونىڭ قىتاي شىعىسى ابىلان باتادى. كون كەڭىگ ارالى اعىلشىندارعا ءبىر جولاتا تيەدى.

قىتاي ءبىتىمنىڭ جەر جالعا الۋ جەر بولىپ الۋ جىرىمەندە جيىرىڭلەر باسەكەمەن كىرىسەدى. قىتاي استىنا پەكين قالاسىنا ءبىر جولاتا قىتاي ولكەسىن شەتەلدىك ەكىكەن جەرلەر بار. شەت ەلدەر كەنتتەردىڭ وكىلى تۇرعان ماكاي قالاسىندا قىتاي بيلىگىنىڭ شىعىپ كەتكەن، ءالاي ءالى شەت ەلدەر كەنتتەردىڭ بيلىگىندە. بۇل جەرلەردە ەۋروپا كەلىمسەكتەرى ورناعان. قىتايعا بيلەتپەلى توكىلى قىتايدان قاشقان، قاشقان-سوتتالعان بولسا، تەمىپ جاسىرىپ پايدالا اسىرادى.

سوت ورىندىكى، قىتاي سوتتارىنا باعىنبايدى. قىتاي ەلى مۇنىڭ ۇلكەن كەمشىلىگىن ءبىلىپ كوبىن قۇرتۋ جاعىن ىزدەنىپ جۇر. ءبىراق ءالى قولى جەتە الىان جوق.

تاعى ءبىر كەمشىلىگى-ماۋدا جاعىندا، ءوز ەلىنە كەلەتىن ماۋداعا كەدەن ماۋدا ساتىپ، ەلدە كەلەتىن الىم ەسەبىنىڭ كوبىن ەۋروپالىق تۇسكەن پايدا مەن ورنەدى. ءوز ماۋداسىنا بەز بولعان ەل ەش زاۋىتتى ەل قاتارىنا قوسىلىپ، جەكە ەلەكەت ماۋداسىنا اينالادى. ەلدىڭ باي ەلدە كەنتتەرگە تابىعىن مەن بولادى.

قىتاي ەلىندەگى 1842 جىلعى ءبىتىم بويىنشا شىعىسى ابىلان باتاسىن جازىپ ەدىك. كۇنى بۇ كۇنگە دەيىن قىتاي ەلى سول شىعىستان اربىلعان جوق.

1863 ءنشى جىلعى تايپين بولىگىنەن كەيىن جاپالان بىتىسىندە ەلدىڭ ۇستىندە شىعىس بۇرىنعىدان كوپ ۇيلەدى.

1895 جىلعى قىتاي-جاپون سوعىسى ناتيجاسىندا قىتايدى شىعىسقا باتىرادى. قىتاي جەڭىلگەندىك ۇستىنە جاپونياعا سوعىستىڭ شىعىنى دەپ 200 ميليون تايەلى تارتادى. ونان 1900 ءنشى جىلى بوكسەر بولىگى بولادى، ونداعى قىتاي شىعىن تارتادى.

سونى مەن قىتايدىڭ اقشا كۇشى قالىپىنشا شەت ەلدە كەنتتەرىنىڭ قولىنا كوشەدى. ءبىر دارىنا سىناعىك بولسا شەتەن قارىز الادى كرەدي ماۋدادان توسەتىن ەلدە كەت پايداتى قىتاي قولىنا ەلدەكەتەن كاپيتال-ىستەردىڭ باقىلاۋىنا كەتەدى.

اقشا جاعىنان مۇنداي كۇيگە تۇسكەن قىتاي ەلى، بەرىدەن ءبىرى كوپ، وكىي ولجاعا قىزىقتىعان باي ازيانىڭ كاپيتالى-ستەرى مەن جاپون بەرىپتى تۇسكەن قىتايدى بولشەكتەپ الادى. دەماۋ ورلەستا مەن پايداسى كوپ تابىلىن، اتاۋ ورلەستا مەن پايداسى كوپ تاپقان ءبىرىنشى-دىڭ پايداسىنا زيان كەلتىرىن ورنەدە، ءبىر ءبىرى بارلىق، دەپ ەرتەكتەدى، وسى كۇن شىعىس ەلى، امريكا قىتاي ەلىن ءوز ارا ءوز قىلىپ باسا قۋاتتايدى. كاپيتالىستەردىڭ كەڭەسى سالاتىن ەلدەن قىتايدىق، ءبىر ءبىرىنىڭ سىماعانى، ءبىر-ءبىرى قولىناپىتە دەگەن ايايى ءبىر جىمساۋلىق جەردىڭ ءبىر جاعىن بىيلەپ جاتقان امريكا، قىتاي ەلىن ەش كىم باسا كوركەم بيلەپ كەتە المەس شەت ەلدە كەنتتەردىڭ ءباري ءبىر قاتاردا بولسىن دەگەندى سويلەپ جۇر. وندايى وبي انگليا، مەن جاپونيا ۇشىپ جاپ قويدى، ول ەكەۋىن بيلەپ جىبەرمەۋ. جاپون قىتاي مەن كورشىلەس، ەلدىڭ بەتىنە ارتىنشا بولۋ كەرەك. وكەن وردا انگليا ەگە بارى-ءبىر ءالى-

وقۋ - ءبىلىم مايدانىندا.

مەكتەپ سالماقشى

(ادايدان).

ەلىمىز كوشپەلى بولادى. ەل ىشىندە مەكتەپكە ارناپ سالىنعان ءۇي جوق. وقۋعا ەل كوڭىلسىز ەمەس. سوڭعى ارىدە وقۋ جابدىعىنا كىرىسۋلى. بۇدان 600-شاقىرىم شاماسىندا الاقۇدىق دەگەن جەر (سۋ) بار، مۇندا ورنا تۇزدار كىلىك كەلەدى. ونكەن ايدىڭ ىشىندە بەگىمبەت اۋىلدىق رەپكومى وسى سۋدىڭ باسىنان مەكتەپ سالۋعا قاۋلى قىلىپ، وقۋ بولىمىنە بىلدىرگەن، مەكتەپكە كەرەكتى قارجىنى جيىپ جاتىر. 60-بالا سىيارلىق شامادا سالىناق. بىيىلعى وقۋعا ۇلگىرەدى. ءبىراق مۇعالىمدەر-مەن وقۋ قۇرالدارى جوق. بۇلاردى ۇيەزدىك وقۋ بولىمىنەن سۇرالماقشى.

ن. ت.

ەل وقۋعا كوڭىلدى

(قىزىل وردا ۇيەزى)

بىقتيارلى مەكتەپ اشۋ تۋرالى ەلگە شىعىپ سويلەسىپ جۇرمىن. مەكتەپ مۇعالىمىنىڭ ەڭبەك اقىسىن اۋىرلايتىن ەل جوق. قالايدا بولسا بالالارىن وقىتقىسى كەلەدى. ءبىراق كەي ءبىر اۋىلداردا ءوز بەتىنشە بالا وقىتىپ جاتقان مولدالار بار ەكەن، ولار: «مەن جاقسى وقىتامىن» دەپ سوعاتىن كورىنەدى. اكىماۋ ەلگە ارامزا مولدا دەگەندەي، ەل سولاردىڭ وقىتقانىنا ەسە تۇتاتۇن تاربيەدى.

كەي ءبىر جەرلەردە: «ورىسشادا دەپ سەپتەپ جەركەن مولدالاردا كەز-دەسەدى. قىسقاسى، ەل ىشىندە بالا وقىتقا مولدا ۇستاماعان اۋىل جوق. بارشىلىقتا بەرىپ وتىرعان اقىسى ايىنا ءبىر سوم، يا ءبىر پۇت تارى. بۇلاي بەرگەندە مۇعالىم اقىسىدا وتەلەكشى.

مەنىڭشە جۇمىس اعارتۋ بولىمى ەل ارالاسىنداعى مولدالاردى شاقىرتىپ الىپ، وقىتۋعا جارايتۇن-جارامايتىنىن سىناۋ كەرەك. ەگەر جارامايتىن بولسا، ونى بالالارعا ەلدى الداتپاعان ءۇشىن. بۇل سەكىلدى اقشا قۋمارلاردان تازارسا، ەلدىڭ مەكتەپ اشۋعا كىرىسۋىنە ءسوز جوق.

ع. ق.

سۋلاي السا بولعالى. قىتاي ەلى بولسىن، تاتارعا كىرەمىن دەگەن ەش قىلىسپاسىن جوق. ارزان جۇمىسكەر كۇشى مەن ارزان مالدى پايدالانۋ.

كەڭەس ۇكىمەتىنىڭ تۇتقان ساياساتى باسقان اشىق، جۇمىسكەر مەن ەزىلگەن ەلدى ازات قىلۋ. بۇل ساياساتتاردىڭ ناتيجەسى ۇمىتكە شىققانىن زاقىت كورسەتەر.

شىعىس.

جالشى - جارلىلار تۇرمىسى.

قازاقستاندا كەن جۇمىسكەرلەرى ۋداعىنىڭ 1 - ىنشى سەيەزى.

قازاق رەسپۋبلىكەسىندە كەن جۇمىسكەرلەرى ۋداعىندا مۇشەسانى كازىرىندە لى، ءبىراق ءبىر سىپىرا ءىرى كەن كاسىپتەرىنىڭ قاپتاڭ جۇمىسقا كىرىسكەندىگى سەبەپتى، بۇعان جانا ءبىر قاتار كاسىپ ۇيىمداستىرىلمايتىن سەبەبى، ونىڭ ۋستىنەن تاعى ۋداقا مۇشە قىلىپ الۋىن كاسىبى جولىنداعى تالاپتى ارتتىرىلدىرىڭ التىنداعى سەبەبتى، ملكەرىندە مۇشەسانى كوپ ارتسا كەرەك باعىسى ۋداقتىڭ 15 - 20 مىڭ مۇشەسى بولۋعا ءتيىستى.

قازاقستاننىڭ كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ ۋيىمداسۋى مايدانى اياعىندا سەيەزگە جىيىلىپ قازاقستاننىڭ كەڭ ولكەسىنە بىتىراپ جۇرگەن كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ باسىن بىرىكتىرىپ، ولاردى بىلاي كاسىپ قوزعالىسىنىڭ ءبىر بۇعاي باعىتى مەن قىزمەت ەتۋگە بەت تۇزەدى.

شارۋاشىلىق جاعدايى بولسىن، كاسىپ قوزعالىسى رەتتەي بولسىن، ۋداقتىڭ وتكەن كۇندەگى جۇمىسى ىنشار ەدى كەن كاسىبىن وركەندەتۋگە ايتارلىق باسا قاراعاندىقتاردىڭ كەمدىگى جەتەكشى بولىپ وتىراتىن ورتالىقتان قاشىقتىق، ونىڭ ۇستىنە تاعى جەرگىلىكتى جاعدايلار كاسىپ ۋداقتارىنىڭ جۇرگىزۋگە ىڭعايلى كەدەرگى بولىپ كەلدى. كاسىپشىلەر ۋداقتارى جۇمىسىنىڭ كەمشىلىگى كوپ بولىپ كەلدى، الدە كوپ، ءبىراق ول كەمشىلىكتەردى سەيەز جويىلۋعا بەت بايلادى.

ۋداق مۇشەلەرىنىڭ 50 پىراسەنتى جەرگىلىكتى بايىرعى حالىق؛ ولاردىڭ اراسىندا ىستەلىپ جاتقان جۇمىس كوڭىلدەگىدەي دەڭگەيدە بولادى، ۋداقتىڭ 23 ۋيىمىنداعى سايلاۋ مەن ۋيىمداعان قىزمەتكەرلەردىڭ 40 پىراسەنتى جەرگىلىكتى بايىرعى حالىقتان، ۋداقتىڭ كەلەسى جىلى 1926 ىنشى جىلدىڭ مىندەتتەرىن باستاپ. ولارشا جۇرگىزۋگە سەيەز قاۋلى قىلدى. قازاق كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ مادەنيەتى ساياساتى كاسىپ جاعىنان ارتتا قالعاندىقتان، كازىرگى ۋداقتىڭ الدىندا تۇرعان ەڭ ماڭىزدى جۇمىسى - قازاق جۇمىسكەرلەرىنىڭ مادەنيەتىن ارتتىرۋ، ساۋاتسىزدىقتى جويىپ، ونى - كاسىپ ءبىلىمى ارتتى ولاردىڭ شەبەرلىگىن ارتتىرۋ بولادى.

جالى اقىدا كەلىستىك شارتتى ۋاعدە بويىنشا الىنعان ءبىرىنشى قاتاردىڭ انشامى 12 سوم 85 ءتيىن، كازىرگى ءبىرىنشى جالعاي-مەن مەكەمەلەرىندە بۇل جالقى دەڭگەيگە بولادى، مامىرىن 1924 - جىلى وكتيابردە ءبۇتىن قازاقستانداعى كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ ورتاشا جالاقىسى 32 سوم 27 ءتيىن ەدى. سەيەز 11 كەمشىلىكتى ۋداقتىڭ ورتالىق باسقارماسىن جانا تەكسەرۋ كەمىسيەسىن سايلادى؛ سەيەزدىڭ قاۋلىلارىن ورىنداۋ سىلتەۋىن وسىلارعا جۇكتەلدى. اربەلە بۇل اۋىر مىندەت.

ۋداق مەكەمەلەرىن ءدۇرىس قۇرۋ، قىزمەتكەرلەردى سۇرىپتاپ الا ءبىلۋ، اسىرەسە ۋداقتىڭ اشىلىۋلاپتىن كۇشەيتۋ- ۋداق مەكەمەلەرى جۇمىسكەرلىنىڭ جەمىستى بولۋىنا كەپىل بولادى. بۇل ءۇش ماسەلەنى دۇرىس شەشۋ - ۋداقتا جەتەكشى بولعان قىزمەتكەرلەردىڭ ەڭ ءمىن ىسشەكتىگىنە ۋداق قاراپاتىن ۋەمەلىپ جۇمىسقا ءتيىستى قىزمەتكەرلەردى سۇرىپتاپ الا بىلۋدە بايلانىستى.

ريدەر ءمىن اتقارمادىڭ كوبىنەن تولىقتاپ تۇرعان كەن قازىنۇشى زاۋتتارى قانداي جۇرە بامالادى، جانادا التىن كەمىسى ەداۋىر ءوسىتى، مىنە سوندىقتان قازاقستان ءحالىق شارۋاشىلىقتىڭ ورتالىق كەڭەسى مەن ۋداقتىڭ ورتالىق باسقارماسى ءبىلىمسىز-ۋاشىلىق رەتتەنەتىنى جانا جۇمىسكەر رەتتەۋدەگى ءبىر سىپىرا ماسەلەلەردى ءبىر ىگىپ شەشۋى كەرەك بولىپ وتىر.

كەن جۇمىسكەرلەرىنىڭ جۇمىسسىز جۇرگەندەرى مول بولعاندىقتان، سەيەز جۇمىسسىزدارعا جاردەم بەرۋ ۋرەيىن-ۋي ورتالىق باسقارما مەن ۋداقتىق كامىيتەتتەرگە ۋسىنۋعا قاۋلى قىلدى.

كاسىپشىلەر ۋداقتارىنىڭ جۇمىسى مەكەمەلەرى مەن پارتيانىڭ باسشىلىعى ارقاسىندا، قازاقستانداعى كەن جۇمىسكەرلەرى ۋيىمدارىندا جۇكتەلگەن مىندەتتەرىن ورىنداپ شىعادى. ۋداق ورتالىق باسقارماسىنىڭ جۇمىسى جەمىستى، ماردىمدى بولۋىنا ءتىلەكتەسپىز. بىزگە ءىلات!

ت. شاۋىپ.

شاراسىن قولدانۋ كەرەك

(انۋلا ۋەزىنەن)

ۋتكەن جىلى انۋلا ۋەزىنىڭ ۋالا ۋيەزدىڭ جاعىندا اشارشىلىق بولىپ، جارلى-جالشىلار جالعىز جاراتىن قاراسىنان ايرىلىپ قايىر سۇراپ كەتكەن ەدى. سول جارلى-جالشىلار بيىلعى جىلى كەلگەننەن تاماق تۇشىن اۋىلدى بايلارعا كوشىپ كەلگەن كورىنەدى. بايلاردىڭ مالىن باققان، سوعىسىن ايداپ جۇرگەن مەكتەپتەردى كورسەن؛ سەيەز ماۋىپ، سۇۋ تاسىپ، تەرەك تەرىپ جۇرگەن جالاڭاش ابالەردى كورەسىن؛ تويىپ تويعان، بۇزاۋ باعىپ جۇرگەن جالاڭاش قارا بالالاردى كورەسىن.

بۇلاردىڭ مەكتەپتە بولۋ كەرەك، بالالاردان الاتۇن اقىلارى جوق، تاماقتارىن اسىراعاندا بولماس.

- نەگە اقى سۇرامايسىڭدار؟ - دەسەڭ،

- اقى سۇراساق، قۋىپ شىعادى: تاماقتاندىرعانىمىزدى، اسىراپ الىپ ۋەكەلەتىمىزدى ۋلا كورىپ جۇرمىسىز، - دەيدى. بيىلعى جولعى اقىعا ايتاتىن سول:

- ءىرى نەگە قاراسىڭ، ءبىز ءبىر بىرەۋ تۇرماسىن، ءوزى دىگەن - دەيدى.

جارلى - جالشىلاردىڭ بالالار وقىسىن تۇرعانى بايلار شارت قويادى جالشى وتىرعان جالشىلار بىرىمى جوق. بايلاردا جۇرگەن الىپ بالالاردىڭ ۋدەرى دە «اقىسىز جۇرمەسىن» دەپ كورسەتىپ، ونى ايتىپ وتىرعان - بالاعان بايلارى بىروسىنا الدى دەپ قۋانادى.

ملاي - جالشىلار بۇيىمى بولا الماعادا مالى بالالاردىڭ كوبىندە اقى ءداۋى ءتابى، ءبىر شاراسىن قولدانۋدى ءجون بولار.

جولاۋشى.

تالكەك قىلدى

مۇراتبەك ناعاشىسى ۋيگە دەگەن جىگىت ءبىرىڭكى بولىسى 4 - اۋىلداعى باتىربايعا دەگەنكە ماللاقا جالدانادى، باتىربايعا مۇنى ءسوز شاپۋعا جىبەرمەيدى، جالعاعىنا ۋيگە دەگەن كەلىپ، بۇل جەردى نەگە شاپپادىن، دەپ باس سالىپ ۇرادى، ۋرعان قولىمەن كەتپەن.

مۇراتبەك قالاعا بارىپ كەلىپ، دوسبايعا ورالىپ ۋيگە دەگەن مەلىمدەيدى كەزدەسپ ارىزىن الىپ ەدى،

- مىلىنسيلەردىڭ باستىعى تورە اۋىل ەڭگىدى قولىڭىزعا سول جەتكىزەدى، - دەپ تالكەك قىلىپ الىپ سىلتەيدى. مەن ەندى بولماسام، ارىزىن قايدا بەرەمىن ايتىپ ءجون سىلتەڭىز،

تىلشى.

پارتيا تۇرمىسى.

بولىستىق پارتيا كانپەرەنسياسى.

(قىزىلوردا ۋەزى)

ۋەزدىڭ 6-ى كۇنى شيەلى اۋدانىنىڭ پارتيا كانپەرەنسياسى اشىلدى، كانپەرەنسياعا بىرىنشى شيەلى، ەكىنشى ۋزدىك جولەك، تەلىكول بولىستارىنان، جانا دومالاق نوعايدا «مەكسيۋلى» ستاپ جاتقان جۇمىسكەرلەردەن وكىل كەلدى. وكىلدەردىڭ جالپى سانى 35 ادام.

كانپەرەنسيادا ۋتە كوڭىل قويىلىپ جەدەلدەسكەن ماسەلە پارتيا كلەيدە. تىلىنىڭ ەسەبى، ديقان شارۋا ماسەلەسى، مالىق جۇمىسى بولدى. بۇل تۋرالى تولىق ءتۇسىنىسى بەرىلدى. ءسوز الىپ سويلاپ، ول كەمشىلىكتەرىنىڭ مۇنى، ول اراسىندا شەنەۋ ۋكىمەت ادامدارىنىڭ جولسىز ىستەرى تۋرالى ءسوز سويلەگەندەر كوپ بولدى. ول ماسەلە تۋرالى ارناۋلى قاۋلىلار شىعارىلدى.

جينالىستا شيەلىدەگى جاستار ۋياسى: «ەڭبەكشىلەر جۇرتشىلىعىنىڭ ىسىنە پارتيامەن كەڭەسكەنگە جاستار دايار» دەپ جازىلعان قىزىل تۋ سىيلادى.

كانپەرەنسيا ەكى كۇنگە سوزىلدى.

بايمۇرات ۋلى.

تىلشىلەردىڭ ەسىندە بولسىن

ول اراسىنان باسپا سوزدەرگە ءتىلشى بولىپ جۇرگەن ادامدارىنىڭ كوبى ءتىلشىنىڭ قىزمەتىنە بالاشىق قىلا بەرەدى. رەمان باستى ەسەپ-بەرۋلەرى - سوڭعى باسپا سوزگە ارالاسىپ، ءسوز جازىپ كورەگەندىك. ونىڭ ۋشىندا قازاقشىلىق ادەت تىلشىلەردىڭ كوبىنىڭ بويىنان ارىلىپ جەتپەگەن. ول اراسىندا رۋ بالالاردى جازعاندا، كوبىنە، جامان جاعىن الادى. بەرەۋدى اسىرا جامانداۋعا ۇيعارلىق كۇشەلى. بۇزاق بىرەۋدىڭ بىرەر قولايسىز ءىسى بولسا، سونى جازعان ءتىلشى جەتى اتاسىنان قوپارادى؛ ءبىر ادام تۋرالى جازىلعى ەكى-ءۇش تاباتى الىپ كەتەدى كەزدەرى دە بولادى. كەلگەن سوزدەردى تەكسەرىپ ماكۇرىن انا الۋ، ۋقىۋشىلاردىڭ تىلەگىنە دالەل - باسقارمانىڭ مىندەتى. باسقارما ەمى مىندەتىن تولىق ورىنداسا، «ءسوز جازدى قىسقارتىپ باسقادىڭ» دەپ وكپە ايتاتىن تىلشىلەردە بولادى.

شارۋاشىلىق جۇمىسى، ۋقۋ-ءبىلىم، پارتيا جۇمىسى-ول اراسىندا جوق ەمەس؛ ءار بولىس تولى اسىندا اشىلعان پارتيا ۋيەشىكى بار. ۋيىم ۇزىكتەرى اشىلىپ ىسكە كىرىسىپ جاتىر. تاعى سول مەكەمەلى ستەلىپ جاتقان، باسقارعۋگە تۇرعان ستەر از ەمەس. جەرگىلىكتى تىلشىلەر وسىلاردىڭ بارىن كورىپ، بىلىپ وتىر. ستەگەن ستەرىنە ەكى كوزىنىڭ بىرىمەن ارالاسىپ وتىر. سوندىقتان ولاردىڭ ستەگەن بەگى ستەرىن باسپا ءسوز جۇزىنە جاريالاپ وتىرىپ، قولايسىز جەرلەرىن كورسەتۋ كەرەك. سول قولايسىزدىقتاردى جويۋ تۋرالى ۋسىنىسىنىڭ ۋيىن كورسەتۋ كەرەك.

تىلشىلەرگە ۋسىنىلاتىن تىلەكتەر جوبا:

1) ۋقيعانى ءبىر جاقتى قىلماي، ماكۇزدى، ءتۇسىنىپ الۋىن بىلىپ جازىپ وتىرۋ.

2) اسىرەسە شارۋاشىلىق، ۋقۋ-ءبىلىم، پارتيا جۇمىستارى تۋرالى كوبىرەك جازىپ، ول تۇرمىسىن تولىق سۋرەتتەپ وتىرۋ.

بۇل تىلشىلەردىڭ ەسىندە بولسىن.

م.

ولەڭ

قۇتتى بولسىن!

قۇتتى بولسىن قادامىڭ!
ەڭبەكشى ەل اماسى.
كوتەرىپ قىزىل جالاۋىن.
قارسى الدى كەڭەس بالاسى،
«تۇسكەن زىمنا ورداه»،
قىزىل تۇۋلى ەسىگى.
بايلار مەن قارسى مولدالار،
ادال بەيىت كەمەسى.
ماكەنبەك، بەسى شالق،
تولقىندا كەتتى، كۇرەڭگى،
قۇربانىڭ دەپ شىدادىن،
جارىعا شىلاپ تىلەگى.
ورداعىزدىڭ ورنى دەپ
ورناپ جاتقىر تومەنگى،
كەم مەكەرمە مورلى دەپ
بىزدەر مونىڭ دوسىمىز.

قالما قان.

قۇۋانىشتى كۇن!

ءۇي باسپاعا ەگەن قىزىل جالاۋ. كۇن تىزارىپ شىعىپ كەلە جاتقاندا، اەش جاپىراقتارىنىڭ اراسىنان كورىنگەن قىزىل جالاۋلار تىزارا ءبۇرتىپ، جەلبىرەپ مەن جەلبىرەپ تۇر.. قالا قاق تەگىستەن ۋيدەن. قالانىڭ تۇرلى بۇرىشتان كەلىپ؛ قاتارلا تىزىلىپ جاتىر. ءۇيىشى، كەرپىششى قازاق جۇمىسكەرلەرى كەڭىنى مەن كورە. كەلەرىن بەتتەرىندە حالىپ، قاتار تىزىپ باسادى... بىرەن - سارا ايتقاندار ەرتەڭگى تويدىق ۋدەرى دۇرىلداپ قالا باسىنا كۇنىرىپ جۇر..

مۇزىكە وينادى. ەڭ كەنى كوبىنىڭ ەستىندا حالىقتىڭ تولقىنى قالانىڭ شەتىنە قاراي ءانا باسادى..

ستانسانىڭ ەسىك الدى لىق تولعان تىزىلىگەن حالىق كۇتىپ تۇرعان تۇز.. ساعات 5 جارىمدا جانشاپ بارادى.. قالىڭ جۇرت الدە نەنى كۇتىپ، تىنىقتان مەكەمەلى بولىپ تۇر.. پويەزدىڭ دۇرسىلى ەستىلدى - كەلدى!..

مۇزىكە قۋانىش كۇيىن تارتتى، جالپى بيولەرلەر ۇرانمەن ءسۇيىنىپ الدى:

- جاساسىن قازاقستان ۋكىمەتى!
- جاساسىن ورتاشىلدار پارتياسى!

جۇيىنى كيىلگەن ءبىر جاس جىگىتكە ءسوز بەرىلەدى. بۇل-قازاقستان اتقارۋ كوميتەتىنىڭ ءتوراعاسى جولداس مەڭبايەۆ ۋلى ەدى.

- جولداستار! دەدى: قازاقستان ۋكىمەتى بۇگىن كەلىپ ورنالاستى وتىرىپ وتىر. بۇلاي بەتتى اۋىلعا بۇرىپ كەلگەن ورتاشىللار پارتياسىنىڭ ارقاسى جوزەگە شىققانىنىڭ بەلگىسى".

قالىڭ تولقىن قولىن ۇرىپ ۇنى جاڭعىرتتى..

قاتاردا تىزىلگەن جۇمىسكەرلەردىڭ اراسىندا كوبىرەك ءسوز:

- ءوزىمىز مەكەمەلى جۇيىنى جىگىت ەكەن عوي.
- ءوزى دە جۇمىسكەر دەيدى عوي.
- كوبىنىڭ كوڭىلىن ۋكىمەتىمىز كەلىپ ورنادى اۋا..

شەتتە تۇرعان ءبىر كەمپىر قازاقشالى تۇيانىشىن شەشە سەمىزىپ تۇرا الىپ، دالىرلاپ سويلەپ جىبەردى:

- الىستا جاتقان ۋكىمەتىمىزدى ورنىمىزعا كەلدى دەپ كىم ويلاپ ەدى! مۇنى سىناعان ماعات ۋكىمەتتەن ايىلسا بولماي-ما؟! بۇگىنگى كۇن ەڭبەكشى قالىقتىڭ قۋانىشتى، كۇن، بالالارى. دەدى.

م.

تىلشىلەرىمىزدەن كەلگەن ۋاق قاتتار.

بولىستىق كەڭسە

(قوستاناي گۋبەرنەسىنەن)

كول باسىنداعى 4-5 ۇيدىڭ جانىنداي بەرگەندە، كولدىڭ تەرىستىك جاعىنداعى ۇلكەن تور جانىندا ءبىر شاعىلداي اق ۇي كورىندى. شەتكى ۇيدەن بولىستىق كەڭسەنى سۇراپ ەدىك.

— انا تۇرعان اق ۇي، — دەدى.

— بولىستىق كەڭسەسى، الدە بولىستىڭ ۇيى مە؟

— ۇيى دە، كەڭسەسى دە سول.

ۇي سىرتىنا كەلىپ ءتۇسە قالدىق. ۇيدە ەركەك جوق، 3-4 ايەل وتىر ەكەن. ماي بايىنشا تۇرىپ كورپە سالدى. ۇي ىشىندە ەكى ءۇش كەرەۋەت تۇر. تورىندە جيىلعان جۇك ەسىككە شەيىن بارعان. ۋاق جاق بۇرىشىندا ەرىشكىبە جاقتىلى ءبىر ۋستەل، ءبىر ورىندىق؟

جەرشىلەن مۇگرەتتى ناعىزدار كەرەگە مۇلىۋلى تۇر...

6-قارىس قارا ماتانى ءپىسىپ جابىرىپ بايىشا تىمىز تۇيا باستادى!..

كەڭسە ادامدارىنىڭ قايدا ەكەنىن سۇراي باستادىم:

— بىرەۋلەرى ەلدە اينالا كەتتى... بولىستىڭ ءوزى، ماي كولدەن كەلگەن ءبىر ۋىرەۋ بار ەدى، سونى الىپ كەتتى بۇگىن كەلەر دەدى.

تال تۇستە كەلگەن ادام كەشكە شەيىن كۇتىپ، اقىرىندا تۇندەدىم. ەرتەڭىنە تۇسكە شەيىن تاعى كۇتسەم دە، بولىستىق كەڭسە مۇشەلەرىنىڭ ءبىرى دە بولمادى.

بۇل تاجىرىبەدىڭ بولىستىق كەڭسەسى ەدى...

جولاۋشى.

جەرىمىز جەلاب وتىر.

(قىزىل وردا ۋيەزى)

الىمەك بولىسىنىڭ 5-اۋىل ادامدارى وتكەن جىلداعى اشارشىلىق جىلى شۇبىرىپ كەتكەن بولار. ارتىنان، توقشىلىقتا ايدالعان سوڭ، جۇرت بايىن قوما باستادى. 5-اۋىلداعى بايىنشا، بۇرىنعى دەگەن ەكى اتانىڭ ۋلى 80 — ۇي كەلىپ جيىلىپ، ءبىر اۋىلداي ەلدىڭ پايدالانىپ جۇرگەن جەرىنىڭ تازىرلەرىن بەيمەلەدى.

23-24 جىلدارى شۇبىرىپ كەتكەن ەلدەردىڭ باسقالارى دا جيىلادى. بىراق، بۇلار باسقان 80 ۇي، بۇل ەلگە كەلگەن ەلدىڭ ءوز جەرلەرىن وزدەرىنە بەرمەي، ەلدەرىڭىز ءوي، ۋلەمى قويىپ، دەپ جاڭا كەلگەندەر شىت. جالاپ جەردەن پايدالانۋعا كىرىسسە 80 ۇيدى باستاپ جۇرگەن تۇرمەيت جانا بيلىكتەگى بيس بولىپ، بۇلاردى ايداپ شىعادى.

تارتقان كەدەيلەر نە قىلارعا بىلمەي، قالالىق اتقارۋ كامىتەتىنە مۇكىن شاعىپ ارىز بەرمەگەن. اتقارۋ كامىتەتىنى قۇمشى ءبىر بۇيرىق بەرىپ. ءسىنى ازداۋ كوشىن ماكىستەلەرىن كەمىسىيە سايلانادى: جەر بولىمىنەن كەلىپ باي ماتەن ۋلى، تەكە باي ۋلى مەن قىرقىمباي ۋلى بولىس امىردان.

جانابىل ۋلى بۇل سىنى قابارلانىپ، جەر-سۋ ءبولىمىنىڭ باسقىسى كوتىپار ۋلىنا كەلىپ، داتقىن ۋلى جىبەرىپ، دەپ ورتىنىش ايتادى. جانابىل ۋلىنىڭ وتىنىشى، مەن جاعالى شەشۋگە كوتەرىلىنىڭ ءوزى شىعادى، ەكى ەلدىڭ باسىن قوسىپ، 70 - ۇي كەمىگە 10 - بوت تارتىنىڭ ورنىن بەرىپ ەدى، كەدەيلەر الادى.

ازىرگە ءىس جانابىل ۋلىنىڭ پايداسىنا شەشىلىپ تۇر. 70-ۇي كەدەي جەرسىز جەلاب وتىر.

تىنك قۇلاق.

وركەندەيىن دەدى.

(ەمبى)

بۇلدىرتى بولىسىندا 24 — جىلى بولىستىق ۇيىم دۇكەنى اشىلىپ ەدى. العاشقى ءتورت ايدىڭ ىشىندە جۇمىستارى ونشا ىلگەرى باسپاعان. مۇشەلەرىنىڭ جالپى جيىلىسى بولىپ ءسىپ الىندا 250 سومداي پايدا كورىندى. مۇشە سانىدا ونشا وسە قويماعان.

جيىلىس مۇنى باسقارۋشى ادامىنىڭ قولايسىزدىعىنان دەپ تاۋىپ، ۇيىمدى باسقارۋعا جاڭادان ادام سايلاپ تاعايىندادى. سوڭعى ەكى ايدىڭ ىشىندە ءىسىنىڭ وركەندەگەندىگى كورىنىپ تۇر. مۇشەلەر سانى 230-عا تولىپ وتىر. جالپى ەلدىڭ ۇيىم دۇكەنىنە كوز قاراسى جاقسى.

تورعسان ۋلى.

قاسقىر وگىزاتۋىن دەمەس.

(بوكەي)

قارا كول بولىسى، نارىن قۇم دەگەن جەردە قاسقىر قاتتى بولىپ، ەلدىڭ مالىن شىداتپاي بارادى. بۇزاۋلاپ دەپ تۇرعان كەدەيلەردىڭ جالعىز-جارىم سيىرىن الدە نەشە رەت جارىپ تاستادى. جەگەن مالدىڭ ەسەبى جوق. جىلعان ۋستىندە جۇدىرىق، جۇت جەتى اعايىندى دەگەن ءسوزدىڭ دالە ءوزى بولىپ تۇر.

الدە قاسقىردى قۇۋىپ سومارات اتىپ جىعار مىلتىق، وق-ءدارى جوق. توبىندا جوعارعى شارۋا مەكەمەلەرى كوزىنىڭ قىرىن سالماسا، قيىن بولاتۇۇن كورىندى.

ق. د.

* *

(گوريەۆ ۋيەزىنەن)

وسى كەزدە، ەل ىشىندە، داعدىلى جولمەن اينىماي كەلە جاتقان كەسەپ باقسىلىق ەكەن.

مولدالاردىڭ ءبىر قاتارى پىشاقشى قاسىقشا سانىپ، باقسىلىققا اينالسقان كورىندى. باقسىلىق كەسىبى ۋركەندەۋلى. گوريەۆ ۋيەزى، قىزىلقوعا بولىسى 11-شى اۋىلدا ايجارىق بەكىمبەت بالاسى دەگەن باقسى بار. وسى كىسى ازعانا ۋاقىتتىڭ ىشىندە كوشىرمەدەن وندا قوي جيناعان، ادسكە ءابدان جەتىلگەن. تەك اۋرۋ بولسا، تىرلىگى كوشىرمەگەن دەيدى ەكەن. بۇل ەلدىڭ كوزىنىڭ كورگەنى، باسقا باقسىلاردا وسىلاي بولسا، كەرەك.

باقسىلاردىڭ بۇل ءىسىنىڭ دەن ساۋلىقتاعى ەل شارۋاسىنادا ۋلكەن زيان ەكەنىن جەرگىلىكتى قالىق بيلەرى ەسكەرىپ، تيىۋ سالۋى ءجون ەمەس پە؟!

ۇلىنى.

قىزىل وردا ماڭىندا.

بالاسىن ولتىرگەن.

قىزىل وردا ۋيەزى، الىمەك بولىسى، 6 - اۋىل قالمان زىمبەتباي ۋلى دەگەننىڭ ايەلى كۇن بەيبىتى، ابلان دەگەن اياسى ءبىر نەشەۋلەرمەن قوسىلىپ اينىپ الادى. الاۋشىلار بىشان بەلە تۇرىپ، بەيىس ۋلى دەگەن بايعا قاشادى. 10-قارادا الىپ قاشۋ بولادى. ەرى، تورىپەيىس ۋلى، قاتىننىڭ بالاسى بارىن سەزىپ ايتەدى. قۋىلار ول جاقتان قاشالىنۋ بولعان سوڭ، قاتىن مەن اۋلىنا سەبەپ، جارا تۇمارماۋىنا بالاسى سۋدا تۇنشىقتىرىپ ولتىرەدى. تورىپەيىس ۋلى قاشقىندى الىپ، 10-قارالى تولەيدى.

بۇل ۋقيعادان قاتىننىڭ ناعاشىسى قابارلانىپ، 6 - اۋىل كەڭسەسىنە بەرەدى. ءىس قىزىل وردا ۋيەزىنىڭ 2 - اۋداندىق سوتىنا تاپسىرىلادى. ج.

قۇربان ايتتىڭ بالاسى.

تەرەڭ وزەك، جالاعاش ستانساسى ارالىعىندا داريانىڭ ەكى جاعىندا وتىرعان ەكى اۋىل ايتالىس بولادى. ءايتتىڭ ەتىنە، كوكپاردان قورقالمايدى، ەدەپ 20-30 ادام اتتارى مەن ءبىر كىشكەنە قايىقتا الاسپىسقاندا ەدى. دارياداڭ ورتاسىنا بارا بەرگەندە قايىق باتىپ كەتەدى. سۋعا باتقاندار داڭ جاندارى قالعان بالالارى شەشىنىپ الىپ دەپ جۇگىرىپ وزدەرى كەنە جازدايدى. جاتقانداردىڭ كوبى اقا جاپەسىپ قالىپ، 4 - ادام، 6-ات تۋيىپ كەتەدى. ج.

ەت قىمباتتادى.

قىزىل ورداعا كەلەتىن ادام كوبىرەك كەلگەن سايىن ساۋداگەرلەردىڭ ارانى اشىلىپ بارادى. قاسابشىلار مالدى شارۋالاردان ارزان الساداعى ەتتى ەكى باعاسىنا ساتادى. كويلەك مالدى سويىپ، ەكى ەتىنىڭ ساتاتىنى شىعارادى. ءالدى ادامداردىڭ ەش نارسەسى كەتپەس دە، ەل مۇڭ الساداعى ايىبى جوق، كەرىپ ساۋداعى جۇمىسكەرلەر مەن قالاداعى شارۋالارعا وتە اۋىر ءتيىپ تۇر. ۇكىمەت وتكەلىگى باعا قويعانى ءجون بولار ەدى. ا.

ۋاقىتشا شعارۋشى: مايلى ۋلى بەيسەمبەت
Вр. Редактор: Б. МАЙЛИН.

г. Кзыл Орда тип. Казгосиздата.
Упол. Глав. № 50 Тир. 7000 экз.

تىنىشى — اكەنەقەمىز گازەت الۋشىلاردىڭ ادرەسىن، ياعني جىبەرگەندە باسقارما قىزمەتكەرلەرىنىڭ جۇمىسىنا اناعۇرلىم جەڭىلدىك بولار. انا جىبەرۋدى تۋرا بۇگەرمەپ، اناپ جىبەرگەن كىسىسى باسقارمادا بولماي قالسا ادرەسىنە گازەت جىبەرىلمەي قالۋى مۇمكىن. سونداعان تۋرا باسقارماعا جىبەرىلسىن.

پاتەر ىزدەيمىن.

قازا، جارتى ءبىر بولمەلى ۇي كەرەك. باسىنا كەلىسۋگە بولادى.

ادرەسىم «ەڭبەكشى قازاق» باسقارماسىندا.

«جاس قايرات»

باسقارماسى جۇمىسقا كىرىستى.

گازەتكە جازىلۋشىلاردى كانتوردا الىپ وتىر.

ادرەس: «ەڭبەكشى قازاق» باسقارماسىنىڭ ۇيىندە.

قازاقستان جەر سۋ كەمىسەرىياتىنىڭ اكىمشىلىك اقشا مەكەمەسى

قۇلاقتاندىرادى:

ۇيەلدىڭ 5 ىنەن باستاپ جاڭا استانا قىزىل وردادا جۇمىسىنا كىرىستى. سوندىقتان جەر - سۋ كەمەسەرىياتىنا جىبەرىلەتىن قات قابارلاردىڭ قىزىل ورداعا جىبەرىلۋىن سۇرايدى.

تۇراعى: قىزىل وردادا كارىل ماركس كوشەسىندە، ەسكى پوشتانىڭ ۇيى.

قازاقستان جەر-سۋ كەمىسەرىياتىنىڭ اكىمشىلىك اقشا مەكەمەسىن باسقارۋشى: گوروۇز.

جوعالعان داكۋمەنتتەر:

1) ءىز باسقان تاجىباي ۋلىنىڭ 377737-ءنومىرلى پارتيا بيلەتى.

2) اشمەت ءالشيبەك ۋلىنىڭ 2626 — ءنومىرلى پارتيا بيلەتى مەن اقشا الدىعان قاعازى، اتا ۋلىسەمەتتىڭ بيلەتى.

3) اشمەت ساپا يۇسىپ ۋلىنىڭ تورە ءۋيەزى، مارى تورعاي بولىستىق اتكومنەن العان جاسى تۋرالى قاعازى.

4) بەكبەرگەن ۋلىنىڭ «شون»نان العان كارتوچكەسى.

5) كراسقىن ۋلى گريگوريەۆتىڭ كامىسشىلەر ودانەن العان 1457 ءنومىرلى بيلەتى.

6) ماركويىن ۋلى ياكوبتىڭ پاتارلاسكى اسكەر كەمسەرياتىنان العان 101-ءنومىرلى كۋالىگى.

7) كوزنەس ۋلى نيكولايدىڭ كالومەنسكي تەمىر جولىنان العان 26711 ءنومىرلى بيلەتى.

8) سولتباي ۋلى بەكقالىڭ كەمسەرشىلەر ودانىنان العان 760-ءنومىرلى مۇشەلىك بيلەتى.

9) بالاپ ۋلىنىڭ جاستار ۋيىمىنان العان 163 — ءنومىرلى مۇشەلىك بيلەتى.

بۇلار ەكەۋلىكتە ەسەپتەلمەن.

قۇلاقتاندىرۋ.

مەملەكەت بانكەسى.

قىزىل وردا قالاسىندا، لەنين كوشەسىندە، بۇرىنعى كارىل ماركس اتىنا اشىلعان ءبىرىنشى باستاۋىش مەكتەپ تۇرعان ۇيدە.

ەرتەڭگى ساعات 8 دەن تۇسكى ساعات 12 - گە دەيىن مەملەكەتتىك بانكە تۋرالى ۇستاعان ەرەجەلەر بويىنشا جۇمىس ىستەيدى.

مەيرام كۇندەرىنەن الدىنعى كۇندەردە جۇمىس ۋاقىتىنان جارتى ساعات ەرتە توقتايدى.

بولىمشى ورنىنا كىرسياچەپ،
باقىلاۋشى ورنىنا كالىۋجەنكو.